

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

ЗАТВЕРДЖУЮ:

**Директор
ІНЦОТ
Брич В.Я.**

_____ 2019 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ:

**Перший проректор
Шинкарик М.І.**

_____ 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

**з дисципліни «Соціально-психологічне консультування»
ступінь вищої освіти – другий магістерський
галузь знань – 23 Соціальна робота**

05 Соціальні та поведінкові науки

спеціальність – 231 Соціальна робота

053 Психологія

освітньо-професійна програма – соціальна робота

**освітньо-наукова програма – соціальна робота і соціальна
політика**

освітньо-професійна програма – психологія

кафедра психології та соціальної роботи

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практ. (семін.) (год.)	ІРС (год.)	Тренінг (год.)	Самост. робота студ. (год.)	Разом (год.)	Залік (сем.)	Екз. (сем.)
Заочна	1	1	16	8	-	-	156	180	-	2

30.08.2019р.

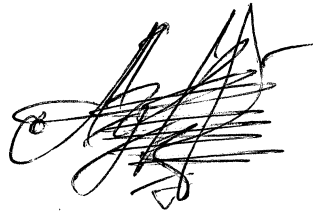
**Тернопіль – ТНЕУ
2019**

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки магістра галузі знань (шифр, найменування) **23 Соціальна робота** спеціальності (шифр, найменування) **231 Соціальна робота**, освітньо-професійної програми підготовки магістра галузі знань **05 Соціальні та поведінкові науки** спеціальності **053 Психологія**, затвердженої Вченою радою ТНЕУ (протокол №10 від 26 червня 2019 року).

Робочу програму склав доцент кафедри психології та соціальної роботи, к.пед.н. Шафранський В.В.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри психології та соціальної роботи, протокол № 1 від «27» серпня 2019 р.

**Завідувач кафедри,
д.психол.н., професор**

Фурман А.В.

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності соціальна робота, протокол № 1 від «27» серпня 2019 р.

**Керівник групи
забезпечення спеціальності
д.психол.н., професор**

Шандрук С.К.

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності психологія, протокол № 1 від «27» серпня 2019 р.

**Керівник групи
забезпечення спеціальності
д.психол.н., професор**

Фурман А.В.

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ»

Опис дисципліни «Соціально-психологічне консультування»

Дисципліна «Технології соціально-психологічної роботи»	Галузь знань, спеціальність, СВО	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 6	Галузь знань 23 Соціальна робота 05 Соціальні та поведінкові науки	Статус дисципліни – вибіркова Мова навчання – українська
	спеціальність (шифр, найменування) 231 Соціальна робота 053 Психологія	Рік підготовки <i>Заочна - 1</i> Семестр: <i>Заочна - 1</i>
Кількість змістових модулів – 3	Ступінь вищої освіти – магістр	Лекції: <i>Заочна- 16</i> Практичні заняття: <i>Заочна – 8</i>
Загальна кількість годин: заочна –180		Самостійна робота: <i>Заочна - 156</i>
		Вид підсумкового контролю – екзамен

2. Мета і завдання дисципліни «Соціально-психологічне консультування».

Соціально-психологічне консультування – відносно нова галузь професійної діяльності соціального працівника, котра недавно виділилася в якості самостійної сфери поряд із такими традиційними формами як наукові дослідження, психокорекція і психодіагностика, психологічне консультування. Вона, безперечно, вимагає спеціальної професійної підготовки. Знання у галузі консультування є обов'язковими не лише для практичних психологів, але й для соціальних працівників.

2.1. Мета вивчення дисципліни.

Метою дисципліни «Соціально-психологічне консультування» є оволодіння певними видами і способами діяльності, необхідними для вирішення практичних завдань соціального консультування, розвиток особистісних та професійних якостей соціального працівника.

2.2. Завдання вивчення дисципліни:

- знати основні завдання, принципи, рівні та види соціально-психологічного консультування: провідні категорії;
- вміти аналізувати та пояснювати ситуацію (почуття, думки, фантазії, мотиви, цілі тощо); володіти методами і прийомами вирішення проблем;

– нормувати психосоціальні механізми паритетної діяльності (алгоритми, інструкції, сценарії), які забезпечують розвиток сприятливих умов становлення власного позитивного Я консультанта і клієнта.

2.3. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни:

- уявлення про етичну регламентацію соціальної роботи; - представлення про асертивність та міжособистісну сенситивність в структурі професійної компетентності соціального працівника;
- здатність розуміти етико-аксіологічні аспекти соціальної роботи;
- здатність враховувати етичні норми взаємостосунків соціального працівника з колегами, установами й організаціями;
- спроможність осмислення особливостей соціально-психологічної взаємодії у соціальній роботі;
- здатність до надання допомоги та підтримки клієнтам із врахуванням їх індивідуальних потреб, вікових відмінностей, тендерних, етнічних та інших особливостей;
- здатність до аналізу психічних властивостей, станів і процесів, процесів становлення, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади;
- здатність застосовувати знання основ консультування у практиці професійної діяльності соціального працівника.

2.4. Передумови для вивчення дисципліни.

Дана дисципліна тісно базується на курсах «Соціальна робота з різними групами клієнтів», «Соціальна психологія», «Вікова та педагогічна психологія», «Технології соціальної роботи».

2.5. Результати навчання.

Після вивчення курсу студент повинен показати наступні результати навчання:

- давати визначення і виокремлювати основні поняття, використовувати власні приклади для ілюстрації відповідей, знаходити спільні риси та відмінності при порівнянні фактів, явищ, характеризувати соціальні явища;
- теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки;
- розробляти перспективні та поточні плани, програми проведення заходів, оперативно приймати ефективні рішення у складних ситуаціях;
- аналізувати психічні властивості і стани, характеризувати психічні процеси, різні види діяльності індивідів у групі, процеси розвитку, соціалізації, соціальної адаптації та інтеграції особистості, соціально-психологічні процеси в малих та великих групах;
- практикувати методи профілактики для запобігання можливих відхилень у психічному розвитку, порушень поведінки, міжособистісних стосунків, для розв'язання конфліктів, попередження соціальних ризиків та складних життєвих обставин;

- використовувати методи діагностики у процесі оцінювання проблем, потреб, специфічних особливостей та ресурсів клієнтів;
- застосовувати методи соціальної роботи в конкретних умовах взаємодії з клієнтом;

обґрунтовувати необхідність соціальних змін, прийняття практичних рішень щодо покращення соціального добробуту та підвищення соціальної безпеки.

3. Програма навчальної дисципліни:

Змістовий модуль 1. Теорія та організація соціально-психологічного консультування

Тема 1. Соціально-психологічне консультування як один із видів психологічної допомоги, його цілі, принципи, види та рівні.

Визначення соціального консультування, його предмет та ознаки. Види психологічної допомоги людині, її зміст і виконання. Цілі та завдання соціального консультування.

Загальні принципи консультативного процесу. Види та рівні консультування, їх змістовна характеристика.

Література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 10.

Тема 2. Соціально-психологічне консультування в історико-культурному контексті.

Основні напрямки консультативної допомоги у зарубіжному досвіді практикування. Особистісно зорієнтоване консультування. Гештальтконсультація. Трансактний аналіз. Екзистенційний аналіз. Психодинамічний аналіз. Психодинамічний напрям (класичний психоаналіз З. Фрейда, аналітична психологія К. Юнга, індивідуальна психологія А. Адлера, гуманістичний психоаналіз Е. Фромма). Поведінкове та когнітивно-поведінкове консультування. Вітчизняні традиції у практиці надання психологічної допомоги.

Література: 1 - 10.

Тема 3. Організація роботи соціально-психологічної консультації.

Загальні питання організації соціально-психологічної консультації. Вибір місця для проведення консультування. Підбір кадрів для роботи у соціально-психологічній консультації. Оптимальний режим роботи соціально-психологічної консультації для клієнтів. Внутрішній розпорядок роботи консультації. Графік індивідуальної роботи консультанта. Типові випадки, які вимагають активної ділової взаємодії соціального консультанта з іншими фахівцями-консультантами. Дії соціального консультанта у випадках, коли він не може приймати рішення стосовно проблеми клієнта та шляхів її розв'язання.

Література: 3, 5, 6, 8, 11, 12.

Тема 4. Професійна підготовка консультанта.

Зміст загальної і професійної підготовки соціально-психологічного консультанта. Навчальні дисципліни, що вивчаються соціальним

консультантом. Спеціальні знання, вміння, норми і цінності професійно-підготовленого соціального консультанта, умови їх отримання. Основні напрями підвищення кваліфікації й удосконалення роботи соціального консультанта. Основні вимоги, що ставляться до професійного консультанта і змісту його роботи. Кодекс професійної етики. Взаємини консультанта та клієнта під час консультування. Відповідальність консультанта перед клієнтом за результати своєї професійної діяльності.

Література: 1 – 5, 8, 9.

Змістовий модуль 2. Практика соціально-психологічного консультування

Тема 5. Підготовка і проведення консультування, його етапи і процедури.

Загальні питання, пов'язані з підготовкою до соціального консультування. Основні вимоги до місця проведення консультування. Механізм проведення соціально-психологічної консультації. Зустріч клієнта. Початок бесіди консультанта з клієнтом. Сповідь клієнта. Практичне вирішення консультантом завдання щодо запам'ятовування інформації, наданої клієнтом під час сповіді. Перший, підготовчий, етап соціально-психологічного консультування. Специфіка другого етапу консультування. Третій, діагностичний, етап соціально-психологічного консультування. Четвертий, завершальний, етап консультаційного процесу. П'ятий, контрольно-рефлексивний, етап соціально-психологічного консультування. Основні процедури соціального консультування, їх зв'язок з етапами консультаційного процесу.

Література: 1 - 5.

Тема 6. Бесіда як головний метод соціально-психологічного консультування.

Запитання як головний засіб впливу консультанта на клієнта. Цілі і способи постановки запитань, вимоги їх конструювання. Етапи проведення бесіди, їх характеристика. Класифікація та опис методів впливу консультанта. Принципи, правила і прийоми соціального впливу. Основні комунікативні техніки у консультативній бесіді.

Література: 1 - 5.

Тема 7. Технології і прийоми телефонного консультування.

Історія телефонної психологічної допомоги за кордоном. Стан телефонного консультування в Україні. Основні принципи роботи та етика телефонної допомоги. Психологічний зміст та мова телефонного діалогу. Мистецтво завершення телефонної розмови. Помилки телефонної допомоги. Соціально-психологічні проблеми у телефонному консультуванні та особливості їх розв'язання.

Література: 1 - 5.

Змістовий модуль 3. Особливості галузевого консультування

Тема 8. Моделі та оргсхеми управлінського консультування.

Історичний аспект управлінського консультування. Класифікація послуг, які надаються консультантами управлінцям. Специфічні навички та норми професійних консультантів в управлінській сфері. Два підходи до визначення управлінського консультування. Основні етапи процесу управлінського консультування.

Література: 1 - 5.

Тема 9. Особливості консультування сімейно-шлюбних стосунків.

Зародження консультування з питань шлюбу і сім'ї. Розвиток консультативної роботи з важкими дітьми. Різниця між шлюбним та сімейним консультуванням, індивідуальним та груповим. Консультування з питань шлюбу: психоаналітична, соціально-когнітивна, раціоемоційна та системно сімейна традиції. Оцінка ефективності подружнього консультування.

Література: 4 - 8.

Тема 10. Зміст і методи психолого-педагогічного консультування.

Поняття психолого-педагогічного консультування. Взаємостосунки батьків із дітьми дошкільного віку. Основні проблеми і причини невдалого початку навчання дитини в школі, способи здолання цих проблем. Поняття про психологічно нестандартну дитину. Типові конфлікти між батьками і підлітками, їх причини, способи попередження та усунення. Консультування батьків старшокласників.

Література: 1 - 12.

4. Структура залікового кредиту з дисципліни «Соціально-психологічне консультування»

(заочна форма навчання)

	Кількість годин				
	Лекції	Прак-тичні заняття	Самостій-на робота	Індиві-дуальна робота	Контрольні заходи
Змістовий модуль 1. Теорія та організація соціально-психологічного консультування					
Тема 1. Соціально-психологічне консультування як один із видів психологічної допомоги, його цілі, принципи, види та рівні	1	0,5	15		
Тема 2. Соціально-психологічне консультування в історико-культурному контексті	1	0,5	15		
Тема 3. Організація роботи соціально-психологічної консультації	2	1	15		
Тема 4. Професійна підготовка консультанта	2	1	15		

Змістовий модуль 2. Практика соціально-психологічного консультування					
Тема 5. Підготовка і проведення соціально-психологічного консультування, його етапи і процедури	2	1	16		
Тема 6. Бесіда як головний метод соціально-психологічного консультування	1	0,5	16		
Тема 7. Технології і прийоми телефонного консультування	1	0,5	16		
Змістовий модуль 3. Особливості галузевого консультування					
Тема 8. Моделі та оргсхеми управлінського консультування	2	1	16		
Тема 9. Особливості консультування сімейно-шлюбних стосунків	2	1	16		
Тема 10. Зміст і методи психолого-педагогічного консультування	2	1	16		
Разом	16	8	156		

5. Тематика практичних (семінарських або лабораторних) занять

Змістовий модуль 1. Теорія та організація соціально-психологічного консультування

Практичне заняття №1

Тема: Соціально-психологічне консультування як один із видів психологічної допомоги, його цілі, принципи, види та рівні.

Мета: ознайомити студентів із предметом і видами надання психологічної допомоги у консультаційному процесі.

Питання для обговорення:

1. Визначення соціально-психологічного консультування, його предмет та ознаки.
2. Види психологічної допомоги людині, її зміст і виконання.
3. Цілі та завдання соціального консультування.
4. Загальні принципи консультативного процесу.
5. Види та рівні консультування, їх змістовна характеристика.

Література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 10.

Практичне заняття №2

Тема: Соціально-психологічне консультування в історико-культурному контексті.

Мета: розширити і збагатити світобачення студентів шляхом вивчення провідних положень надання консультативної допомоги вітчизняними та зарубіжними науковцями.

Питання для обговорення:

1. Основні напрямки консультативної допомоги у зарубіжному досвіді практикування.
 2. Особистісно зорієнтоване консультування.
 3. Гештальтконсультація. Трансактний аналіз. Екзистенційний аналіз. Психодинамічний аналіз.
 4. Психодинамічний напрям (класичний психоаналіз З. Фрейда, аналітична психологія К. Юнга, індивідуальна психологія А. Адлера, гуманістичний психоаналіз Е. Фромма).
 5. Поведінкове та когнітивно-поведінкове консультування.
 6. Вітчизняні традиції у практиці надання психологічної допомоги.
- Література: 1 - 10.

Практичне заняття №3

Тема: Організація роботи соціально-психологічної консультації.

Мета: ознайомити студентів із організацією та етапами соціально-психологічної консультації.

Питання для обговорення:

1. Загальні питання організації соціально-психологічної консультації.
 2. Оптимальний режим роботи соціально-психологічної консультації для клієнтів. Внутрішній розпорядок роботи консультації. Графік індивідуальної роботи консультанта.
 3. Типові випадки, які вимагають активної ділової взаємодії соціального консультанта з іншими фахівцями-консультантами. Дії соціального консультанта у випадках, коли він не може приймати рішення стосовно проблеми клієнта та шляхів її розв'язання.
- Література: 3, 5, 6, 8, 11, 12.

Практичне заняття №4

Тема: Професійна підготовка консультанта.

Мета: виробити норми етичної поведінки фахівця із соціального консультування.

Питання для обговорення:

1. Зміст загальної і професійної підготовки соціального консультанта.
 2. Навчальні дисципліни, що вивчаються соціальним консультантом. Спеціальні знання, вміння, норми і цінності професійно-підготовленого соціального консультанта, умови їх отримання. Основні напрями підвищення кваліфікації й удосконалення роботи соціального консультанта.
 3. Основні вимоги, що ставляться до професійного консультанта і змісту його роботи.
 4. Кодекс професійної етики.
 5. Взаємини консультанта та клієнта під час консультування. Відповідальність консультанта перед клієнтом за результати своєї професійної діяльності.
- Література: 1 – 5, 8, 9.

Практичне заняття №5

Тема: Підготовка і проведення консультування, його етапи і процедури.

Мета: ознайомити студентів із основними підходами щодо структури процесу соціального консультування.

Питання для обговорення:

1. Загальні питання, пов'язані з підготовкою до соціального консультування.
2. Основні вимоги до місця проведення консультування.
3. Механізм проведення соціально-психологічної консультації. Зустріч клієнта. Початок бесіди консультанта з клієнтом. Сповідь клієнта.
4. Етапи консультаційного процесу.
5. Основні процедури соціального консультування, їх зв'язок з етапами консультаційного процесу.

Література: 1 - 5.

Практичне заняття №6

Тема: Бесіда як головний метод соціального консультування.

Мета: сформувати навички проведення бесіди.

Питання для обговорення:

1. Запитання як головний засіб впливу консультанта на клієнта.
2. Цілі і способи постановки запитань, вимоги їх конструювання.
3. Етапи проведення бесіди, їх характеристика.
4. Класифікація та опис методів впливу консультанта.
5. Принципи, правила і прийоми соціального впливу.
6. Основні комунікативні техніки у консультативній бесіді.

Література: 1 - 5.

Практичне заняття №7

Тема: Технології і прийоми телефонного консультування.

Мета: виробити вміння і сформувати навички телефонного консультування.

Питання для обговорення:

1. Історія телефонної психологічної допомоги за кордоном. Стан телефонного консультування в Україні.
2. Основні принципи роботи та етика телефонної допомоги.
3. Соціально-психологічні проблеми у телефонному консультуванні та особливості їх розв'язання.

Література: 1 - 5.

Практичне заняття №8

Тема: Моделі та оргсхеми управлінського консультування.

Мета: сформувати навички управлінського консультування.

Питання для обговорення:

1. Історичний аспект управлінського консультування.
2. Класифікація послуг, які надаються консультантами управлінцям.
3. Специфічні навички та норми професійних консультантів в управлінській сфері.

4. Підходи до визначення управлінського консультування.
 5. Основні етапи процесу управлінського консультування.
- Література: 1 - 5.

Практичне заняття №9

Тема: Особливості консультування сімейно-шлюбних стосунків.

Мета: ознайомити студентів із специфічними особливостями консультування сімейно-шлюбних стосунків.

Питання для обговорення:

1. Зародження консультування з питань шлюбу і сім'ї.
2. Різниця між шлюбним та сімейним консультуванням, індивідуальним та груповим.
3. Оцінка ефективності подружнього консультування.

Література: 4 - 8.

Практичне заняття №10

Тема: Зміст і методи психолого-педагогічного консультування.

Мета: виробити установку емпатійного розуміння вікових особливостей дітей, їх проблем

Питання для обговорення:

1. Поняття психолого-педагогічного консультування.
2. Взаємостосунки батьків із дітьми дошкільного віку. Основні проблеми і причини невдалого початку навчання дитини в школі, способи здолаття цих проблем.
3. Типові конфлікти між батьками і підлітками, їх причини, способи попередження та усунення.
4. Консультування батьків старшокласників.

Література: 1 - 12.

6. Самостійна робота

№ п/п	Тематика	К-сть годин
		ЗФН
1.	Загальні принципи консультативного процесу	15
2.	Поведінкове та когнітивно-поведінкове консультування	15
3.	Типові випадки, які вимагають активної ділової взаємодії соціального консультанта з іншими фахівцями-консультантами	15
4.	Взаємини консультанта та клієнта під час консультування	15
5.	Механізм проведення соціально-психологічної консультації	16
6.	Принципи, правила і прийоми соціального впливу	16
7.	Психологічний зміст та мова телефонного діалогу	16
8.	Специфічні навички та норми професійних консультантів	16

	в управлінській сфері	
9.	Консультування з питань шлюбу: психоаналітична, соціально-когнітивна, раціоемоційна та системно сімейна традиції	16
10.	Типові конфлікти між батьками і підлітками, їх причини, способи попередження та усунення	16
Разом:		156

I. Корисні поради безробітним:

1. Не звинувачуйте себе за скорочення, у результаті якого ви позбавились роботи.
2. Постарайтесь замінити свій гнів і невдоволення через втрату роботи у стимул для пошуку нового місця.
3. Усвідомте свої проблеми, пов'язані з втратою роботи, обговоріть їх з сім'єю, близькими друзями. Дайте зрозуміти дітям — вони не винні у тому, що раптово виникли негаразди в домі. Розділений з іншими тягар стає не таким важким.
4. Продумайте конкретний план пошуків роботи. Підготуйте резюме, читайте рекламні пропозиції щодо робочих місць. Постарайтесь, щоб якомога більше людей знали про те, яка саме робота вам потрібна.
5. Якщо немає можливості повернутися на попереднє місце роботи чи ви втратили до неї інтерес, подумайте про курси перепідготовки. Оцініть свої можливості, свій потенціал та інтереси і використайте ситуацію для того, щоб вибрати свій напрям професійної діяльності.
6. Постарайтесь максимально зберегти підвалини і звички свого попереднього життя. Продовжуйте заняття, що приносять вам задоволення, і не втрачайте контакту з друзями.
7. Вишукуйте позитивні способи вираження своїх негативних емоцій: наприклад, займайтеся гімнастикою, що також допоможе вам зберегти необхідну фізичну і моральну форму.
8. Влаштуйтесь на роботу на півставки, або станьте «підприємцем». Працюючи па дому, перетворіть своє хоббі у джерело прибутку.
9. Заповнюйте вільний час безплатною роботою як доброволець. Це зміцнить вашу повагу до самого себе.

7. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни “Соціально-психологічне консультування” використовуються наступні методи оцінювання навчальної роботи студентів:

- поточне тестування та опитування;
- підсумковий письмовий екзамен.

8. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни “Соціально-психологічне консультування” визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту.

Шкала оцінювання:

За шкалою ТНЕУ	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	відмінно	A (відмінно)
85–89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№	Найменування	Номер теми
1.	Електронний варіант лекцій	1-10
2.	Мультимедійний супровід	1-10

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні:

1. Бондаренко С.Г. та ін. Основи консультування з питань репродуктивного здоров'я: навчально-методичний посібник / Під загальною ред. Б.М. Вороника. – К.: ВЦ „День печати”, 2004. – 248 с.
2. Золотарева Т.Ф., Минагаева М.Р. Социально-психологическая помощь в центрах социального обслуживания. – М.:Союз, 2000.
3. Консультування сім'ї. Ч.1: Науково-методичні матеріали для соціальних педагогів, студентів вузів. – К.: ДЦССМ, 2003. – 88 с.
4. Кочюнас Р. Основы психологического консультирования. – М.: Академический проект, 1999. — 240 с.
5. Моховиков А.Н. Телефонное консультирование. – К.: Академия, 1994. – 410 с.
6. Нельсон-Джоунс Р. Теория и практика консультирования. – СПб.: Юпитер, 2000. — 464 с.
7. Підготовка волонтерів до роботи у службі «Телефон Довіри». Н.П. Архангельська, С.П. Бабарика, С.Я. Беляєва та ін. – К.:, 2003. – 116 с.
8. Практичний досвід роботи спеціалістів спеціалізованих служб та партнерських організацій Київського міського центру соціальних служб для молоді / Упорядник К.С. Шендеровський. – К.:ДЦССМ, 2003. – 386 с.
9. Соціальна робота з людьми, які живуть з ВІЛ/СНІДом. Методичний посібник для проведення курсів підвищення кваліфікації. За ред. Т. Семигіної. К: Вид. дім «Києво-могилянська Академія», 2006. – 620 с.
10. Соціальна робота. Книга III. Хрестоматія. – К., 2002. – 396 с.
11. Технология социальной работы / Под ред И.Зайнышева. – М., 2000. – 240 с.
12. Технології соціально-педагогічної роботи: Навч. посібник / За заг ред. А.Й. Капської. – К., 2000.

Додаткові:

1. Вайтхед М. Консультирование человека в состоянии горя: модель помощи. // Практична психологія та соціальна робота. – 2003. – № 9. – С. 43-49.
2. Григор'єва Т.Г. Основы конструктивного общения: Практикум. 2-е изд., испр. и доп. – Новосибирск: Изд-во Новосиб. ун-та, 1999. – 121 с.
3. Карабанова О.А. Психология семейных отношений и основы семейного консультирования: Учеб. пособие для студ. вузов, обуч. по специальности «Психология». – М.: Гардарики, 2005. – 320 с.
4. Клієнти „Телефону довіри”. Методичні рекомендації з досвіду роботи Тернопільського обласного центру соціальних служб для молоді. – Тернопіль, 2003.
5. Комуникативна професійна компетентність як умова взаємодії соціального працівника з клієнтом / За ред. А.Й. Капської. – К.: ДЦССМ, 2003. – 87 с.
6. Консультування сім'ї. Ч.2: Методичні поради для консультування батьків: дитина в сім'ї. / За ред. В.Г. Постоного. – К., 2003. – 303 с.
7. Меновщиков В. Введение в психологическое консультирование. – М.: Смысл, 2000. – 109 с.
8. Методичний посібник з надання дружніх послуг для молоді / За ред. Пінчук І.М., Сановської В.А. – К., 2003. – 160 с.
9. Організація діяльності консультативних пунктів „Довіра” ЦССМ. / За ред. П. Лазаренка, І. Пінчук. – К., 2003. – 138 с.
10. Остролуцька Л.І. Державний захист дітей та молоді з функціональними обмеженнями / Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – № 1 (6). – 2004. – С. 20-27.
11. Практическая психодиагностика: Методики и тесты. Учеб. пособие. / Ред-сост. Д.Я. Райгородский. – Самара: «Бахрам-М», 2004. – 672 с.
12. Сидоренко Е.В. Тренинг коммуникативной компетентности в деловом взаимодействии. – СПб.: Речь, 2004. – 96 с.
13. Соціальна робота в Україні: Навчальний посібник / За ред. І.Д. Звереві, Г.М. Лактіонової. – К., 2004. – 256 с.
14. Соціальна робота з дітьми і молоддю. / І. Зверева, І. Козубовська. – Ужгород, 2000. – 190 с.
15. Соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю з функціональними обмеженнями / За ред А. Капської – К., 2003. – 168 с.
16. Теорії і методи соціальної роботи. Підручник за ред. Т.В. Семигіної, І.І. Миговича. — К.: Академвидав, 2005. — 328 с.
17. Технологии социальной работы с детьми и подростками / Под ред. В.Келасьева. – СПб., 2001.
18. Титаренко Т.М. Кризове психологічне консультування. — К.: Главник, 2004. — 96 с.
19. Форми і методи соціальної роботи в системі центрів соціальних служб для молоді. // За заг.ред. С.В. Толстоухової, І.М. Пінчук. — К.: УДЦССМ, 2000. – 128 с.
20. Энциклопедия социальной работы в 3-х томах. – Т. 2. – М., 1994. — 454 с.